

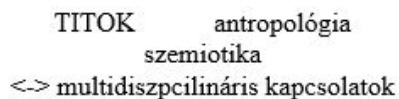
A titok antropológiája és szemiotikája

Balázs Géza - 2019. 09. 04.

A titokmegosztás (részben elmondás, különösen pletyka által) egyszerre jelenti a titok (a titokkal kapcsolatos személy, szervezet stb.) gyengítését, valamint a titkot megosztó személlyel szembeni elköteleződést. A titok tehát koronként változó, korokat is jellemző társadalmi-személyi szabályozórendszer.

A titok társadalmi meghatározottsága, szövevényes jellege miatt nem vizsgálható pusztán egyetlen szempontból. A titok jelensége különösen alkalmas antropológiai, azon belül szemiotikai, valamint multidiszciplináris megközelítésre.

A multidiszciplináris kapcsolatok között megemlíthetők a következő, gyakorlatban is megjelenő területek: etológia, szociálpszichológia, pszichológia, etika, jog, nyelvészet, művészettudományok.

1. ábra: A titok vizsgálatának színterei

A titok meghatározása, terminológiája

A titok általános és speciális meghatározása összetett, ezért a jelenség jobb megértése céljából egyszerűsítésekre törekedtem.

A nyelvi meghatározás (értelmező szótár) szerint a titok:

– más(ok) elől elhallgatott, leplezett tény, dolog; *titokban*: úgy, hogy más nem tud, illetve ne tudjon róla. Titokban tartandó (bizalmas) értesülés. *Gyónási, ovosi, ügyvédi titok*.

– rejtélyes(nek látszó) dolog, jelenség. *A természet titkai*.

– valaminek ismeretlen, vagy csak kevesek által ismert magyarázata. *Sikereink titka*. (ÉKsz. 2003: 1347)

A titok szemantikai környezetében szereplő szavak, szerkezetek: titkot tart, titoksértés, titokszegés, titokgazda, titokminiszter, titokvédelem, titkos társaság, titkosítás, titkosírás.

A titok megjelenési formája: az érzékek elől való elzártság, a láthatatlanság (eldugás, rejtés), a hallhatatlanság (az elhallgatás). Egy társaságban a titkolandó tárgyat eldugják, elrejtik (például a szülő a gyermeke előtt háta mögé teszi a csokoládét; eljegyzéskor a férfi markába rejt a jegygyűrűt). Ha beszélgetés során titok kerül szóba, akkor az emberek elkezdnek halkabban beszélni, suttogni, szájuk elé teszik a kezüket. A titok megjelenésére utaló tipikus magyar szólás: ne szólj szám, nem fáj fejem. A titok megjelenítésének tipikus, keletről származó, a 17. századtól széles körben terjedő ábrája: a nem hall, nem lát, nem beszél. A három bölcs vagy misztikus majom a buddhista, konfucionista alapokon a következő mondást jeleníti meg: „nem lát rosszat, nem hall rosszat és nem beszél rosszat”. A nyugati világban (különösen bűnszervezetekben) a három majom a hallgatás, némaság, a titoktartás, a cinkosság jelképe lett. Hogy ez mennyire eltávolodott az eredeti szándéktól, jelzi a négy majom ábrázolása: a negyedik majom „nem tesz rosszat”, általában keresztbe tett kézfejeivel takarja el nemi szervét. Egy másik változatba a negyedik majom eltakarja az orrát, hogy ne érezze a bűzt, azaz „ne szagolja a gonoszt”.

1. kép: A négy bölcs majom

A nyugati világban nem véletlenül tetoválás formájában is megjelenik az egyszerűsödött három életszabály (különös tekintettel a titkolódzásra):

2. kép: Nem lát, nem hall, nem beszél
tetoválás

A titok nem egyszerűen hallgatás vagy elhallgatás. Leopold Lajost idézi E. Bártfai (2017: 76): „A titok tárgyilag lokalizált, helyhez kötött hallgatás, a hallgatás személyileg lokalizált, ezért beláthatatlan mélységű titok.”

Figyelmet érdemel a titok idődimenziója. A titok valamilyen múltbeli megtörtént vagy megtudott eseményre utal, de mindig a jelenben aktualizálódik (titkolják – elmondják). A titoktartás idődimenziója is a múltból a jövő felé tart, és ritka az olyan titok, amelyre sohasem derül fény (vagyis nem szűnik meg titok lenni).

múlt	jelen → jövő
esemény	hallgatás/kiderülés

2. ábra: A titok az időben

A titok gazdag jelentésárnyalatairól árulkodnak a magyar nyelvi megnevezések: (a titok jelentőségére utaló, némiképp mesebeli) hétpecsétetes titok, (a szakmai fortélyokra vonatkozó) műhelytitok, kulisszatitok, gyártási titok, (a polgári erkölccsel megjelenő) levéltitok, (az erkölcsre utaló) sötét titok,**[1]** (konkrét helyzetre, tabura vonatkozó) hálószoatitok, (a megnyilvánulási formára utaló) néma titok, hangos titok, Isten titka (vallási titok, különös jelentőséggel bíró konkrét fatimai három titok), (a természettudományos) természet titka, (a titokterjedésre utaló) nyílt titok, (a titokterjedést

megakadályozni kívánó) magánéleti titok („magánügy”, „magánszéfa”, „érzékeny adat”).

A következő magyar frazémák jelzik a titok naiv, népi magyarázatait: a) szólások: eltemeti a titkot, hétpecsétes titok, kiássa a titkot (valakiből), magával visz egy titkot a sírba/sírba viszi a titkot, nem csinál titkot (valamiből), nyílt titok; b) közmondások: (Ez még) a jövő titka. A titkot a tyúk is kikaparja. Nem titok az, amit két ember tud/amit hárman tudnak (Bárdosi 2003: 914.).

További, titokra utaló – helyzetmondatként funkcionáló frazémák Bartos Tibor (2002: 1/534.) fogalomköri szótárában: (ne beszélj a gyerek füle hallatára): felleges az idő, holdas a világ!

O. Nagy Gábor (1982) gyűjteményében: Gerenda van a házban! (238), Kályha van a házban! (328), Kemence van a házban! (346), Veréb van a házon! (720), Zsindely van a háztetőn! (ne beszéljünk a dologról, mert olyan valaki – főleg gyerek – is van a társaságban, akinek nem szabad vagy nem tanácsos valamit meghallania) (735).

Tipikus metaforák is vonatkoznak a titokra: intra muros – ‘falakon belül’, sub rosa – ‘rózsák alatt’.[2]

3. kép: Sub rosa terem a sárospataki Rákóczi-várban

A titok kutatása, magyarázata

A titok jelensége egyfajta összekötő kapocs nagyon különböző jelenségek és területek között. Az antropológiai és szemiotikai megközelítés teszi lehetővé, hogy kapcsolatot találjunk olyan területek között, mint a zoológia, etológia, hadászat, Gestalt-pszichológia, pszichoanalízis, művészettudományok, nyelvészet.

A titoknak az állatvilágban való megjelenése az álcázás, ami a védekezést szolgálja. Az állatok rejtőzködő magatartása azt üzeni: 'Nincs itt senki' (titkolózás, rejtőzködés), illetve ezzel párhuzamosan megjelenik a becsapás, a hazugság is: 'Sokkal veszélyesebb vagyok, mint amilyennek látszom' (becsapás). Az állatoknál a rejtőzés (kripszis) sokféle formája alakult ki: kontúrtörés (zebra), ellenárnyékolás (pingvin), átlátszóság (hal), szín- és alakváltás (polimorfizmus), környezetmódosítás. Az etológiai jelenségek felbukkannak a humán etológiában, napjainkban is megfigyelhető az emberi magatartásmintázatokban. Például a kontúrtörés, az ellenárnyékolás, a szín- és alakváltás a divatban, melynek célja a valódi test elrejtése, arányainak módosítása (tehát becsapás). Az átlátszóság a gyermekkortól megfigyelhető bujkálásban, rejtőzködésben, titkos megfigyelésben, és részben az ilyesfajta mondásokban érhető tetten: Úgy látszik, láthatatlan vagyok, nem vesznek észre, nem köszönnek; Miért állsz elém, nem volt apád üveges, nem vagy átlátszó. A titkolózás miatti környezetmódosítás az ember legfőbb sajátossága: ezt szolgálják az épületek, a zárt terek, árnyékolótechnikák.

Itt kell megemlíteni a szexualitás intimmé (titkossá), sőt tabuvá válását, ami feltűnően csak emberre jellemző, de kulturális különbségeket mutató jelenség. Hasonlít ehhez a szükségletvégzés is; a legtöbb kultúrában intimmé (titkolttá) vált, de például egyes keleti kultúrákban (Indiában) létezik a csoportos vagy közösségi szükségletvégzés.

E. Bártfay (2017) felhívja a figyelmet arra, hogy a titoktartás a cselekvéstipológiákban ritkán szerepel. Korai kivétel ez alól a 11-12. század fordulóján élt Szent Anzelm canterbury érsek, aki szerint a cselekvés lehet valaminek a megtétele és tartózkodás valaminek a megtételétől. Ez úgy

vonatkoztatható a titokra, hogy egyaránt cselekvés a titok elbeszélése vagy elhallgatása. Ráadásul a titoktartás, titokterjedés soktényezős folyamat. A cselekvés erősen függ a cselekvésben részt vevők személyétől, kapcsolatától, a titok jellegétől (típusától), az adott helyzettől (körülményektől). A titokkal kapcsolatos cselekvéseket olyan antropológiai (érzelmi) tényezők is meghatározzák: mint a titok megosztásának öröme, elbeszélésének felszabadultságot okozó hatása (a kibeszélés mámor: „végre elmondhattam valakinek”), a (sötét, belső) titok elárulásából fakadó veszély (szégyen, megtorlás).

& A szükségszerű, indokolt titkolózás és a titokmegosztás (kibeszélés) kettősségéből fakad a korunk társadalmára jellemző „coming out”, előbújás jelensége. Akadnak, akik mélyen őrzik, magánügynek tekintik „másságukat”, míg mások az „előbújás”, sőt dicsekvő kihívás attitűdjével állnak a nyilvánosság elé. (Pl. a társadalmat megosztó pride/büszkeség-felvonulások.)

& Thaly Kálmán saját maga által írt, átírt kuruc verseiben a történész, költő személyes énjének elrejtését véli két irodalmár, s erre példaként a következő idézetet szolgálja:

Büszke vagyok, megalázzam magamat? / Lehajtsam a vasigába nyakamat? ... / Igaz, nemes, nyakas kuruc nem hajol, / Inkább elteng az ég alatt valahol.**[3]**

Modális logikai operátorokkal a következőképpen írható le a titok. A titoktartó deontikus operátoroknak (kötelező, megengedett, tilos), a titkot kifürkésző episztemikus operátoroknak (hisz, gondol, tud) igyekszik megfelelni. A titok fogalma episztemiológiai feltételek rendszeréből áll össze. Ezek egyszerű példákkal így mutathatók be:**[4]**

Első csoport: akik tudják, hogy kirabolták a bankot, de nem tudják, hogy a Nagy Ben tette,

Második csoport: akik tudják, hogy a Nagy Ben volt az,

Harmadik csoport: akik nem hallottak a bankrablásról.

Voltaképpen mind a hivatásos nyomozók, mind a naiv hétköznapi érdeklődők arra keresik a választ: megtörtént-e az

adott cselekedet, ha megtörtént, akkor kihez kapcsolódik.

Titok és társadalom

Szociálpszichológiai megközelítésben az Én szerves alkotórésze a titok. Ugyanis a valódi Én és a szerepként szolgáló Én különbözik egymástól.

A kettő közötti helyen foglal helyet a titok: s ennek kiterjedése, nagysága, más szavakkal, a különbség mértéke szabja meg a titok súlyát, fontosságát. Minél nagyobb a titok köre, annál távolabb esik egymástól a valódi és a szerepként bemutatott Én. Ez jellemzi a rejtőzködő embereket, lelki betegeket vagy éppen kémeket, bűnözőket.

szerepként előadott Én
TITOK
valódi Én

3. ábra: A titok az Ének
között

A titok részben elhallgatásra, részben közlésre szolgál. „A titok részben elhallgatásra, részben közlésre törekszik... akinek titka van, állandó vágyat érez, hogy a titoktól megszabaduljon. Ha nem sikerül, neurotikus felépítmény jöhet létre” (idézi Hermann Imrét Kovács 2015: 4).

A titok pszichoanalitikus magyarázata pedig: „Az elfojtott tartalmak a tudattalanban és az álmok szintjén titokként vannak jelen, ugyanakkor újra és újra kimondásra törekednek. A titok elmondhatatlansága révén pusztító hatással bír a személyiség működésére nézve. A titok megléte összekapcsolhatja generációk tudattalanjait, és anélkül, hogy tudatosulna, nemzedékek cipelik magukkal súlyos teherként” (Kovács 2015: 4.). A titok sajátos kommunikációs helyzeteket szül, ilyen a titoktartás, titkolózás (ami kapcsolódhat a hazugsághoz), valamint a titokmondás, ami egyfajta kommunikációs lekötelezettséget jelent. A titok és a hazugság egyaránt megtévesztés, de van egy jelentős különbség: a titok (ha elmondják) igaz állítás (lenne), a hazugság azonban hamis állítás, félrevezetés. A kapcsolat alapja tehát a mindkettőre jellemző megtévesztés, illetve a titkolózás kommunikációs aktsusa, amely hazugsághoz kapcsolódhat.

A titok közösségeket jelöl ki, és rendszerint mindig a közösség egy körére vonatkozik. A titok társadalmi szabályozó: embereket, közösségeket összeköt vagy elválaszt, a titok tudójának pedig hatalmat ad (Csepeli, é. n. 127).

A titok emberek közötti szabályozó, ezért vizsgálható egy sajátos megközelítésben: a titkokat tudók száma szerint. E. Bártfay (2017: 80) a szólások alapján megállapítja, hogy a titokkal kapcsolatos szólások rendszerint alacsony számokat tartalmaznak. Egy skót közmondás szerint csak az titok, amit legfeljebb két ember tud, de az egyik már halott. Egy középkori szólás szerint: Non est consilium, quod fit in ore trium = Amit hárman tudnak, ritkán marad titokban. Hasonlóan mondja a magyar közmondás: Egy tudja, titkos, kettő tudja, homályos, három tudja, világos (Margalits 1896/1993: 717. titkos). A titok alsó küszöbértéke: 1, a felső határérték viszont koronként, kultúránként, társadalmi rétegenként eltérő. Ha a titok átlépi a felső határértéket, akkor kitudódik, de „titok volta” esetleg még egy darabig tudható. Valójában nem titok a nyílt titok (bár ez azt is jelentheti, hogy csaknem mindenki tudja, csak éppen az érintett nem. Ilyen a Calderon nyomán elterjedt „hangos titok” vagy a Cicerónak tulajdonított és a magyar nyelvben is élő szállóige: In ore atque oculis omnium est = Mindenki szemében és szájában van már.[5] Tipikus eset a beugratás (kandi kamera, diákcsíny), amikor egy közösség szövetkezik valaki ellen, s titokban tartja az ugratás tényét.

Társadalmi tényezőnek számítanak a titok erkölcsi vonatkozásai. A titok körét ugyanis az erkölcs is szabályozza: az erkölcstelennek ítélt jelenségek gyakrabban kerülnek a titkok köré, mint az erkölcsösek. A titoknak, titkolózásnak oka sokszor erkölcstelennek ítélt társadalmi cselekedet: (el)árulás, lopás, sikkasztás, megcsalás, házasságtörés.

Titoktipológia

A titkokat sokféleképpen lehet csoportosítani. Elképzelhető egy tipológia a tartalom alapján. A tizenöt leggyakoribb titok[6] a következő:

erőszak (bántott valakit, önt bántották);

szexualitás (megléte, hiánya, hűtlenség, beállítódás, coming out/előbújás, pornó),

betegség, függőség, tudatmódosító szer, trauma (zugevés),

abortusz,

illegális pénzügyi tevékenység (pénzügy, adó),

lopás,

csalás (munka),

titkos kapcsolat,

családi titok (apatitok, származási, örökbefogadási titok),

eljegyzést tervezett,

meglepetést tervezett,

kisbabát vártak,

nézet, álláspont, amiről nem szeret beszélni (világnézet, vallás, politika),

anyagi helyzet,

olyan munka, amelyet szégyellt.

A tartalomhoz kapcsolódnak a jogilag szabályozott titkok: adótitok, állam- és szolgálati titok (katonai titok), banktitok, biztosítási titok, értékpapírtitok, levéltitok, magántitok, magánnyomozói titok, NATO- és EU-titok, orvosi titok, pénztártitok, postatitok, távközlési titok, ügyvédi titok, üzleti titok.

4. kép: Titokvédelmi szempontból képek készítését tiltó tábla

Vallásilag szabályozott: gyónási titok, illetve a vallás egyéb titkai, pl. fatimai titkok.

Csepeli (é. n. 127—128.) pszichológiai titoktipológiája a következő:

- Sötét titok: dosztojevszkiji mélységek, senkinek nem mondjuk el
- Stratégiai titok: elmondható, mert nem annyira súlyos, feszültségoldás és bizalom (gyónás, gyógykezelés)
- Enyhe, továbbadásra szánt titok: kiszivároztatás, pletyka, rémhír

Egy másik, részben saját kiterjesztésű tipológia szerint:

1. Amit az Én sem tud (belső, tudattalan titok)
2. Amit csak az Én tud (mély, esetleg sötét titok)
3. Amit néhány ember tud (családi, kisközösségi titok)
4. Amit szélesebb közösség tudhat
5. Amit mindenki tud (nyílt titok)
6. Amit mindenki tud, csak az Én nem (nyílt titok, de – pl. beugratás vagy szemérmesség miatt – nem beszélnek róla az Én előtt)

4. ábra: A titok köre szerinti tipológia

Titok – művészet – nyelv

A titok létrehoz egy második (nem tapasztalt, nem ismert, láthatatlan), ámde sok tekintetben sejthető, elképzelhető (fiktív) világot. Másként: az első, látható, tapasztalható világ mellett a titok egy másik, megduplázott, fiktív világ része. Példával ezt úgy illusztrálhatjuk, hogy egy adott ismerősünkről van egy megtapasztalt, megismert kép, és van egy jelekből kiolvasható második, rejtett, titkolt kép: például anyagi helyzetéről, szerelmi életéről, hiedelmeiről, szokásairól, egyéb eltitkolt dolgairól.

A titok – társadalmi, kommunikációs szabályozója mellett – komoly szerepet kap a művészetben, irodalomban. Balázs Béla szerint: a titok a dráma lelke. Egészen sajátos, titokra épült művészeti ágak jöttek létre: ilyen a bűvészet vagy a krimi, de minden olyan alkotás, amely a kifejezőeszközei közé fölveszi a tudatos rejtést, azaz a titkot. Számos képzőművészeti, irodalmi alkotásról fejtegetik, hogy van benne egy titkos üzenet is. A titok kereskedelmiesülése a bulvár. A bulvárirodalom, bulvármédia alapja a titok: sejtet,

kibeszél (megoszt) ismert emberekkel kapcsolatos apró-cseprő intimitásokat (titkokat). A bulvár titokkommunikációjának eszköze a pletyka, a szóbeszéd. Az ismeretterjesztő szakirodalom is gyakran fejt fel titokat, például homályos történelmi eseményekkel, híres emberek kevésbé ismert tulajdonságaival kapcsolatos magyarázatok formájában.

Ezt ismerte fel Nyáry Krisztián, aki írók, költők titkolt szerelmi életét rekonstruálta, vagy éppen Semmelweis halálával kapcsolatos titkot leplez le:**[7]** Pokoli kínok között halt meg Semmelweis Ignác, az anyák megmentője. Mindössze 47 éves volt Semmelweis professzor, amikor feleségével és kislányával Bécsbe, egy bőrgyógyász barátjának klinikájára utazott. Amikor a hosszú út után felébredt a vendégszobában, legnagyobb megdöbbenésére ápolók állták útját, és nem engedték őt a családjához. Közölték vele, hogy egy elmeegógyintézetben van, ahová örülteként utalták be. Amikor tiltakozott, brutálisan megverték, kényszerzubbonyt adtak rá, több csontját eltörték, mellkasa szétnyílt. Orvosi ellátás nélkül a sebek elfertőződtek és vérmérgezést kapott. Napokig agonizált, sem orvost, sem papot nem hívtak hozzá. Így halt meg az anyák megmentője... Halotti anyakönyvi kivonatát meghamisították, haláláról csak a temetése után adtak hírt. Mindezt miért? Mert az orvostársadalom számára kellemetlen tanokat hirdetett. Ma már az anyák megmentőjeként emlegetik, de Semmelweis Ignác nevét kortársai leginkább megvetéssel ejtették ki.

A titok nyelvi megnyilvánulása: az álcázás, kihagyás, ami különösen nyelvi játékokban, vagy éppen az ún. titkos nyelvekben ölt testet. Rejtés az írói névrejtés (kriptónímia), minden rejtett, kódolt szöveg (létezik egy megfejtetlen szövegezésű kódex), esetleg a szerző személyének elrejtése (fiktív néven írt szövegek, pl. Csokonai Lili**[8]**: Tizenhét hattyúk).

Az etológiából vett át számos álcázási trükköt a hadsereg és meglepő módon a művészet és az alkalmazott művészet, például a divat is. Abbott H. Thayer amerikai festőművész fölfedezte, hogy az ellenárnyékolás révén egy

háromdimenziós tárgy laposnak, illetve meghatározhatatlan alakúnak tűnik. A haditengerészet számára javasolták a hajók ellenárnyékolását. Az első világháborúban a korábban egyszínűre festett hajókat és harci járműveket elkezdték álcázó szándékkal több színnel befesteni. Norman Wilkinson angol festőművész felismerte, hogy egy hajót zebraszerű csíkozással, valamint a felépítmények kontúrjait megbontó feltűnő festéssel (dazzle-painting) megtéveszthetővé tehetnek. Ezek után az óceánt ellepték a kubista ihletésű hajók, melyek pontos körvonalait kivehetetlenné tették a szemet minden irányban (félre)vezető vonalak.

5. kép: Dazzle-painting, zebra- és egyéb csíkos hajó

A 20. századi képzőművészet számos technikája élt a kihagyás, álcázás lehetőségével (pontillizmus – pontszerűség) (Behrens 2002. nyomán).

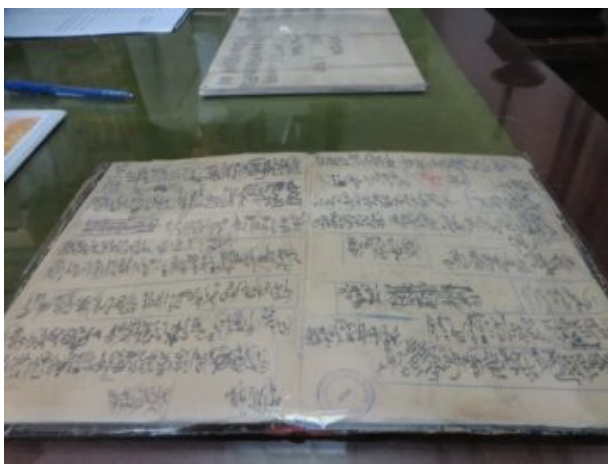
Szemiotika: titkosítás, kódfejtés

A titkosítás (kriptográfia) és a kódfejtés alkalmazott szemiotikai terület, amely főleg matematikai és nyelvészeti tudást igényel. A titkosítás művelődéstörténete igen gazdag. Kezdődött az üzenetek rejtésével (szteganográfia). Képekben is elrejtettek üzeneteket. Vannak feltételezések zenébe rejtett üzenetekről, és kimutattak rejtett zenei hatásokra épülő irodalmi műveket. Vámos Hanna (Hanthy 2013) három titkosítás-alaptípust különít el:

„Az első, amikor az ábécé egy betűjének egy rejtjel felel meg. Ez a rejtjel lehet szám, valamilyen alakzat, például csillag, négyzet, kör, esetleg pedig betű. Ez utóbbinak két legismertebb formája a Caesar-kód, amely az ábécé eltolásán

alapszik, és a Káma-szútra-kód, amelynek lényege, hogy a betűk kölcsönösen megfelelnek egymásnak. Ha például az A rejtjele M, akkor ez megfordítva is igaz, az M rejtjele az A betű. A titkosírások másik típusát, amikor az ábécé egy-egy betűjének nem egy, hanem több rejtjel felel meg, homofon titkosírásnak nevezzük. A harmadik gyakori típus, amikor nemcsak az ábécé betűinek adnak rejtjeleket, hanem a leggyakoribb szótagoknak, szavaknak is. Először mindig a gyakori jeleket, az ismétlődéseket kell megfigyelni, abból kell kiindulni.”

A titkosírás már az ókorban is létezett: Julius Caesarnak (Caesar-kód), a középkorban Nagy Károlynak, a pápai adminisztrációnak, sőt a legtöbb városnak volt saját kódja. A magyar anyagban Mátyás király és Beatrix királyné között folyt kódolt levelezés. II. Rákóczi Ferenc levéltárában sok titkosírásos adat van, Zrínyi Miklós II. Rákóczi Györgyhez írt nádori levele kapcsán Thaly Kálmán szerzőségét vélelmezik. A kódfejtés kiemelkedő esete fűződik Alan Turing nevéhez, akinek nagy szerepe volt abban, hogy a britek feltörték a náci által feltörhetetlennek hitt Enigma-kódot. (Erről szól a 2014-es Kódjátzsma című film.) Természetes nyelv is szolgálhatott titkos kódként: a második világháborúban az USA hadseregében szolgáló indián származású katonák lefordították az üzeneteket anyanyelvükre, amit a japán kódfejtők nem tudtak megfejteni. Gárdonyi Géza egy saját maga alkotta kódábécé segítségével írta titkos naplóját, amelynek megfejtése után sokan meglepődtek, hogy nem is volt benne semmi titok, főleg írói jegyzeteket tartalmaz.

6. kép: Gárdonyi Géza titkos naplója (Eger, Gárdonyi Géza Emlékház)

A megfejtetlen titkos szövegek között tartják számon a Voynich-kéziratot (Yale Egyetem) és a Rohonci kódexet (Akadémiai Könyvtár) (Ötvös 2017.)

A titok jövője

Mind a magánéleti, mind a közösségi titkok világát erőteljesen befolyásolja az informatikai technológia. Egyes becslések szerint az informatikai világban a magánéleti titkok jó része megszűnhet. Részben azért mert a világhálót használók maguk is naponta számos, eltávolíthatatlan digitális nyomot hagynak maguk után, de részben azért is, mert az emberekről tárolt „érzékeny” információk – minden szabályozás ellenére – szándékkal vagy véletlenül kikerülhetnek. Az adatok, üzenetek titkosítása és elrejtése egyre bonyolultabb módszereket igényel. Ez pedig egyaránt érdekében áll a titkolódzni szándékozókknak (pl. merényletek tervezőinek) és az állampolgárokat védő nemzetbiztonsági szakembereknek.

Irodalom

Behren, Roy 2002. *False Colors: Art, Design and Modern Camouflage*. Bobolink Books.

O. Nagy Gábor 1982. *Magyar szólások és közmondások*. Gondolat Kiadó, Budapest.

Bartos Tibor 2002. *Magyar szótár. Egymást magyarázó szavak és fordulatok tára I.* Corvina Kiadó, Budapest.

Bárdosi Vilmos (főszerk.) 2003. *Magyar szólástár. Szólások, helyzetmondatok, közmondások értelmező és fogalomköri szótára*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

E. Bártfai László 2017. A titok és a számegegyenes. *Valóság*, LX/10., 2017/10. 72—84.

Margalits Ede, 1896/1993. *Magyar közmondások és közmondásszerű szólások (1896)*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

ÉKsz. = Értelmező kéziszótár. Főszerk.: Pusztai Ferenc. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Csepeli György é. n. *A szociálpszichológia vázlatja*. 2. kiadás. Múzsák Közművelődési Kiadó, é. n.

Benkő Krisztián 2013. Thaly Kálmán költeménye Benkő Krisztián kommentárjával. <http://ujnautilus.info/thaly-kalman-benko> [2013. dec.ember 3.]

Csehy Zoltán 2013. „Valami rejtélyes vonzalom”. Irodalmi Szemle online „Valami rejtélyes vonzalom”. <https://irodalmiszemle.sk/2013/11/csehy-zoltan-valami-rejtelyes-vonzalom/> [2013. november. 5.]

Kovács Petra 2015. *Titok – A film és pszichoanalízis határán*. Imágó, Budapest. 2015, 4(3): 3–5.

R. Várkonyi Ágnes 1961. *Thaly Kálmán és történetírása*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Egyéb irodalom:

Hanthy Kinga 2013. Kulcskereső. Vámos Hanna a középkori diplomatákról, egy évszázad óta megfejtetlen szabadkőműves kéziratról és az elrejtett betűkről. *Magyar Nemzet*, Magazin, 2013. szept. 7. 23.

Ötvös Zoltán 2017. Elrejtett üzenetek. Kódfejtők – Titkosítás Julius Caesartól a bankkártyás fizetésig. *Magyar Idők*, Lugas, 2017. október 14. 11.

Titkos életünk. *Pszichológia, HVG Extra*, 2017/1.

Zsidó Ferenc 2017. Színe és visszája. Regényrészlet. *Irodalmi Jelen*, XVII évf. 187. szám, 2017. május, 37–46.

A képek forrásai:

1. A négy bölcs majom
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Four_wise_monkeys.jpg

2. Nem lát, nem hall, nem beszél tetoválás. Instagram:
Richárd Vágotarcú Szabó (@vagottarcu) 5 January, 2015
<https://www.imgrumweb.com/post/xek4TswEcc>

3. Sub rosa terem a sárospataki Rákóczi-várban
<https://www.google.com/search?q=Rákóczi+sub+rosa+kép>

4. Titokvédelmi szempontból képek készítését tiltó tábla https://dekorwebshop.hu/fotozni_videozni_tilos_piktogramos_tabla_n

5. Dazzle-painting, zebra- és egyéb csíkos hajó <https://www.google.com/search?q=dazzle-painting&rlz>

6. Gárdonyi Géza titkos naplója (Eger, Gárdonyi Géza Emlékház). A szerző felvétele

[1] sötét titok: „De minden életnek megvan a maga sötét titka” (Zsidó 2017: 42).

[2] Latin: a rózsa alatt. „Képletesen és közmondáskép a. m. bizalmasan vagy titoktartás mellett, pl. közölni valamit valakivel. Már az ókorban a rózsa a hallgatás jelképe volt. A régi vagy modern mese szerint a szerelem istene egy szép rózsát ajándékozott a hallgatás istenének, Harpokratesnek. Amor azért adta e virágot a hallgatás istenének, hogy ne fődözze fel Venus titkos beszédeit és tetteit. Innen ered a szokás, hogy a víg lakomákon az asztal fölébe rózsákat függesztenek. Ez a rózsa bátorítja őket, hogy beszédeiket nem fogják dobra ütni. Régi várakban, kastélyokban ma is vannak u. n. S.-szobák; így p. a sárospataki várban is” (forrás: Pallas Nagylexikon)

http://www.kislexikon.hu/sub_rosa.html#ixzz5sXPCRic1

[3] Benkő Krisztián (2005) és Csehy Zolán (2005) úgy látják, hogy Thaly-nak komoly oka volt a bujdosásra, rejtőzködő retorikára. R. Várkonyi Ágnes (1961) Thaly-monográfiájában utal „erkölcsi életének eltévelyedésére”. Csehy úgy véli, hogy a Bujdosó kuruc dalának 8. versszakában Thaly saját ars poétikáját, sőt ars vivendiét rejti el.

[4] Jaakko Hintikka nyomán Tarnay László (forrás: Bártfay 2017: 73).

[5] Az adatok E. Bártfay (2017) írásából valók.

[6] Tipikus internetes összeállítás.

[7] <https://nlc.hu/ezvan/20160701/semmelweis-ignac-orvos-fertotlenites-meghokkento-tortenet/>

[8] Esterházy Péter

Nincs hozzászólás!

Your Email address will not be published.

- Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.